

Uniós fogalomtár

Lámfalussy Sándor előadásából, nyilatkozataiból kigyűjtve

Eurózána, államháztartási reform

Magyarország két ízben is világrekorder volt a hiperinflációban. Mára az inflációs ráta egy tartható szintre csökkent. Az igazi probléma mégis az államháztartás deficitje. Az államháztartási hiánynak tartósan a GDP 3 százaléka alatt kell maradnia az eurózónába lépés előtt és azt követően is. Az az ország, amelynek jelentős deficitje van, nem tarthatja meg a rögzített árfolyamot. A maastrichti feltételek célja az volt, hogy a deficit ne emelkedjen 3 százalék fölé. Ha nagy a deficit, meglődül az infláció. A független jegybank kötelessége, hogy ellenálljon az inflációerjesztésnek. A monetáris unióban nem lehet beállítani egy olyan gazdaságot, amelynek nincs rendben az államháztartása. Nem az a megoldás, hogy minden évben lefaragunk az összkiadásokból, hiszen az gond alapvetően abból származik, hogy elmarad a nagy elosztórendszerek reformja.

A nagy elosztórendszerek megreformálása időbe telik, nem lehet máról holnapra megoldani. Évek hosszú sorára van szükség hozzá, amely átível a kormányzati ciklusokon. Ezért szükséges, hogy az alapvető reformtervek közmegegyezésen alapuljanak. Az aktuális kormány gyorsíthatja vagy lassíthatja azokat, de az ellenkezőjét nem szabad tennie.

Közgazdászokkal folytatott beszélgetések alapján mondhatom, hogy Magyarországon a politikusok között nincs érdemi véleménykülönbség a jövőről, csupán a prioritásokban vannak eltérések. A politikusainknak végre el kell fogadniuk azt, hogy ezeken a területeken együtt kell dolgozniuk.

A közigazgatás hatékonyságát kisebb létszámmal is lehet növelni, megtalálva a módját annak, hogy akik jobban dolgoznak, többet keressenek, és legyen előrelépési lehetőségük. Mindez a magánszférában többé-kevésbé magától megvalósul. A magyar közigazgatás tapasztalataim szerint nem rossz, és találkoztam olyan emberekkel, akik kétszer annyit teljesítenének, ha hagnának őket szabadon dolgozni.

Az euró bevezetését tekintve két csapdát kell elkerülni. Nem szabad sürgetni a csatlakozást, mert ha az nem sikerül az ország vezetése által kitűzött időpontban, az rosszabb, mint ha halasztottuk volna. De a végletekig kitolni sem lehet a bevezetés időpontját. Magyarország eladósodott ország, adósságának java része

külföldi kezekben, kisebb része forintban van. Meg kell őrizni az emberek bizalmát a forint értéke iránt. A veszélyt határozott gazdaságpolitikával lehet elkerülni, ami hitelessé teszi a deficit csökkentésére irányuló törekvéseket.

Versenyképesség

Az elmúlt tíz-tizenkét év alatt megváltozott az unió teljesítőképessége az Egyesült Államokhoz képest. A hetvenes-nyolcvanas években Európában sokkal gyorsabb volt a termelékenység növekedése, mint az Újvilágban, így a nyolcvanas évek közepére a nyugat-európai életszínvonal megközelítette az amerikaiat. A kilencvenes évekre azonban a helyzet teljesen megváltozott: az amerikai termelékenység meggyorsult, a miénk lelassult, az európai innovációs képesség nem fejlődött megfelelően

Társadalmi szolidaritás, szociális modellek

Az Egyesült Államokban növekedett a foglalkoztatottság. Az amerikaiak felvállalták, hogy munkahelyeket szüntetnek meg, majd újakat teremtenek. Egy év alatt például az iparban dolgozóknak több mint egyharmada változtatott munkahelyet. Ez Európában nagyon nehezen megy. Hozzászoktunk a társadalmi szolidaritás alapelveéhez. Nincs ugyan egységes európai szociális modell, szemléletünkben mégis közös, hogy nem hagyjuk az embereket elesni. Korábban lehetőséget akartunk adni arra, hogy mindenki megtarthassa az állását azon a munkahelyen, abban a régióban, ahol eredetileg dolgozott. Ez ma már nem működik. A gazdaság ugyanis gyorsan változik, hirtelen felfutó és elsorvadó iparágak vannak, ez pedig más és más munkaerőt igényel. Ha ezt nem fogadjuk el, akkor megtorpan a gazdasági fejlődés. Másfajta szolidaritást kell találnunk.

Oktatás, képzés, átképzés

Az oktatási rendszerünknek elő kell segítenie a folyamatosan működő alkalmazkodóképesség kialakulását. Az oktatást meg kell változtatni. Tudom, évtizedek kellenek hozzá. Alapvető, hogy segítsük az állásukat elvesztőket, de ne a munkaadót korlátozzuk abban, hogy

– ha kell – elengedje a munkaerő egy részét. Az az igazi segítség, ha a munkanélküli egy bizonyos ideig elég magas segélyt kap ahhoz, hogy új munkahelyet találjon, de ez nem mehet a végtelenségig, az állástalannak át-képzéssel újra munkahelyet, munkaalkalmat kell találnia. Amerikától ugyan lehet tanulni, de ez nem jelenti azt, hogy egy az egyben átvesszük a modelljüket. Európa – az más.

Az átképzést ösztönözni kell, de nem úgy, hogy ennek az árát a munkavállaló fizesse meg. Ám legyenek hozzá bizonyos szankciók, hogy komolyan vegyék a képzést. Aki új munkát kap, de az evvel járó helyváltoztatás miatt azt nem fogadja el, annak a munkanélküli segélye radikálisan csökkenjen.

Olajárrobbanás, ártámogatás

Az olajár a közelmúltban jelentősen megemelkedett, s ez kétségtelenül árrobbanás, amelyet az okozott, hogy radikálisan növekedett az olajfogyasztás Kelet- és Délkelet-Ázsia, főként Kína fejlődése miatt. Több az autó, és az ipar is nagy fogyasztó. Ugyanez áll Indiára és a délkelet-ázsiai országokra is.

Ha nem ideiglenes árrobbanásról, hanem tartós áremelkedésről van szó, akkor nagyon kell figyelni arra, hogy a gazdaság jól reagáljon. Ez esetben arra kell készíteni az embereket, hogy takarékoskodjanak az olaj- és gázhasználattal. Ha nincs megfelelő megtakarítási készség és ösztönzés az innovációkra, az olajhasználatot csökkentő fejlesztésekre, akkor megáll a fejlődés, ez pedig gazdasági abszurdum. A segítség árát valakinek meg kell fizetnie. De kinek? A kisfogyasztónak?

Alapvető kérdés, hogy kell-e segíteni az olajfogyasztókat. És ha igen, milyen formában és kiket? A belga kormány például a forgalmi adó egy részét visszatéríti azoknak, akik ebben az évben megtöltötték a tartályokat, de nem vettek többet 1200–1500 liternél. Aki ennél többet használ, az nyilván elég gazdag ahhoz, hogy a teljes árát megfizesse.

Két-három év alatt kiderül, hogy az áremelkedés átmeneti-e vagy tartós.

Ha tartós az áremelkedés, akkor jelezni kell a kisfogyasztónak is, hogy a segítség idővel megszűnik. Előbb-utóbb nekik is gondolniuk kell arra, hogy megváltoztassák a kazánjuk működését. Az ilyen beruházásokat államilag is lehet segíteni. De ha a kisfogyasztók folyamatos segítséget kapnak, akkor semmi nem ösztönzi őket a fogyasztási szokásaik megváltoztatására. A drágulás pozitív következménye, hogy megújulásra készíti az ipari és lakossági fogyasztókat.

Számunk szerzői:

Bochskanl, Peter (1940)
újságíró

Dobai Péter (1944)
író

Dupka György (1952)
író, költő

Fazekas Tiborc (1951)
hungarológus

Gömöri György (1934)
irodalomtörténész, költő

Görömbei András (1945)
irodalomtörténész

Györffy Miklós (1942)
író, műfordító, irodalomtörténész

Komlós Attila (1947)
újságíró

Kovács István (1945)
költő, műfordító

Kovács Péter (1959)
alkotmányjogász

Lámfalussy Sándor (1929)
közgazdász

Lázár Ervin (1936)
író

Módos Péter (1943)
író, szerkesztő

Musil, Robert (1880–1942)
író

Nagy Károly (1934)
szociológus

Nemeskürty István (1925)
író, filmtörténész

Petschar, Hans (1959)
történész

Szabó Magda
író

Szilágyi István (1938)
író

Wiśniewski, Rafał (1965)
Lengyelország budapesti nagykövete